

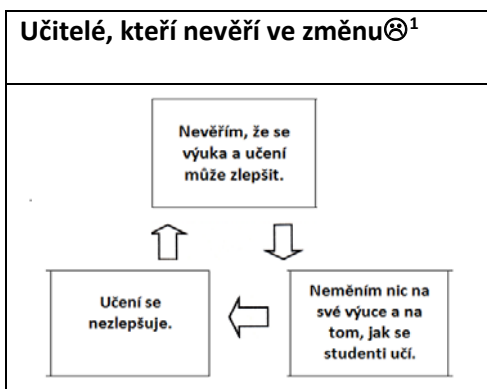
UČITELSKÁ ZPŮSOBILOST – VOLITELNÁ PŘEDNÁŠKA

Naši studenti jsou dnes jiní. Jak bychom měli změnit naši výuku?

PhDr. Sabina Pazderová

Pokud učitel věří, že může výuku a učení zlepšit, snaží se o to a bude mít lepší výsledky. Dnešní vzdělávací systém se musí od základu změnit:

- frontální výuka ⇒ kooperativní / projektová výuka
- přemíra testování ⇒ minimum testování a jen smysluplné
- memorování faktů ⇒ diskuze, řešení problémů, analyzování faktů, kritické myšlení
- pasivní výuka ⇒ aktivní přístup, pohyb, radost z poznání

Souhlasíte nebo nesouhlasíte? Proč (ne)? CHAT STATIONS

- 1 Svět se mění, ale škola ne. Změn bude stále víc, budou rychlejší, ale škola je bude ignorovat.
- 2 Škola by měla učit argumentovat, diskutovat a spolupracovat.
- 3 Svět je plný stresu, proč by ho děti neměly zažívat ve škole? Budou na něj lépe připraveny.
- 4 Řada lidí, která prošla vzdělávacím systémem před 20–30 lety, je dnes úspěšná, proto není nutné systém měnit.
- 5 Bez znalostí se v dnešním světě neobejdete, je nutné postavit výuku na znalostech.
- 6 Dovednosti a flexibilita jsou důležitější než znalost faktů.
- 7 Nikdo přesně neví, jak bude vypadat svět za 10–20 let a jaké profese budeme potřebovat.
- 8 Mnoho rodičů bude v budoucnu vyhledávat alternativní školství.
- 9 Učitelé jsou často velmi konzervativní a bojí se změny.

Co je dnes snazší a obtížnější pro učitele?

SNAŽŠÍ	OBTÍŽNĚJŠÍ
• přístup k materiálům • přístup k přednáškám, seminářům, webinářům... • kontakt se současným jazykem a okolním světem • spolupráce s jinými učiteli a profesionály • lepší učebnice a studijní materiály (pokud jsou používány správně, kreativně...)	• klima ve společnosti (devalvace vzdělání, korupce, negativní zprávy...) • nekompetentní rozhodnutí (kraje, ministerstva) • příliš mnoho materiálů a učebnic • učitel a jeho role (úplně jiná než dřív!) • technologie (problém pro řadu učitelů) • rychlé změny a překotný vývoj • nedostatek instrumentální a vnitřní motivace studentů • studenti jsou jiní, ale ne horší • náročná a nespokojení rodiče (nemají často pravdu??)

¹ Geoff Petty, *Teaching Today* (Oxford: Oxford University Press, 2014) 471.

Smlouva s rodiči a se žáky

Ve smlouvě se rodiče, učitel, žák a škola zaváží, že udělají maximum pro zlepšení podmínek vzdělávání. Smlouva si nesmí brát rodiče jako rukojmí.

Smlouva s žáky/studenty – diskutujte o pravidlech, náplni hodin... dejte studentům možnost něco ve škole ovlivnit!!! Naučte je samostatnosti a zodpovědnosti za jejich práci.

Mezi rodiči a školou by mělo být více spolupráce a partnerství. Z toho profitovali žáci, rodiče i učitelé.

Vzor smlouvy ve škole v anglickém městě Barnstaple

Škola se vynasnaží: • podpořit děti, aby dosáhly nejlepších výsledků.• informovat rodiče o pokroku dětí.• informovat rodiče o cílech a metodách výuky.	Rodiče se vynasnaží: • zajistit, aby děti chodily do školy včas a připraveny na výuku.• účastnit se schůzek týkajících se dění ve škole.• informovat školu o všech změnách týkajících se jejich dítěte.
Žák se vynasnaží • chovat se přátelsky, ochotně a slušně.• starat se dobře o vybavení školy.• zapojovat se do hodiny podle svých schopností.	Pokud se budu ve škole chovat dobře: • budu pochválen.• dostanu odměnu.• mohu se stát školním asistentem.
Společně se vynasnažíme: • podpořit děti v jejich snažení.• vyřešit všechny problémy.	podpis:

Mladí lidé jsou jiní? Je to jejich vina?

- digitální technologie – narodili se do nich, ale učitelé s nimi nedrží krok
- krátký rozsah koncentrace
- částečná pozornost (multi-tasking)
- hledání rychlých odpovědí a řešení (internet je nabízí)
- hledání okamžitého potěšení a úspěchu (sociální sítě je nabízí)
- příliš mnoho informačních zdrojů ⇒ špatně rozvinuté dovednosti (kritické myšlení, třídění informací...)

Dotazníky pro žáky a studenty angličtiny

200 dotazníků studentům 2. stupně ZŠ a studentům středních škol

Většina studentů si přeje:

- více her, písniček, aktivit, videí
- více materiálů, které jsou relevantní
- více práce ve dvojicích a skupinách
- více příležitostí komunikovat
- více zajímavých úkolů
- méně testování

Učitel je stále vzorem / Nadšení je nakažlivé ☺

- ⇒ studenti jsou disciplinovanější a motivovanější
- ⇒ pracují pilněji – chtějí respekt, uznání učitele

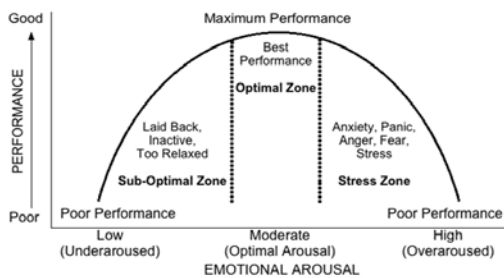
Kam se ztratila zvědavost?

Zóna zvědavosti

Day, H. I. (1982). "Curiosity and the interested explorer"

Studenti se nejlépe učí, když se cítí uvolněně, ale nejsou příliš uvolnění a znudění. Zároveň nesmí pociťovat strach, úzkost a stres.

Emoce jsou důležité

- negativní emoce – ztěžují učení ☹️
- pozitivní emoce – usnadňují učení 😊
⇒ skrývání úzkosti = rušivé chování, nezám, lhostejnost
- Zažívání stresu v hodinách není totéž jako učit děti zvládnout neúspěch!!!!

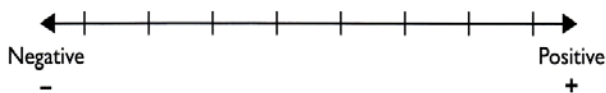
Pozitivní a negativní emoce v hodinách - které zažívají studenti?

Positive and negative emotions in the classroom

Take a look at this list of emotions commonly encountered in language classrooms.

boredom joy excitement frustration anger amusement irritation anxiety

Where would you rank them on the continuum below from 'positive' (facilitative) to 'negative' (inhibitive)?

nuda radost vzrušení frustrace zlost pobavení iritace úzkost

Zvědavost, napětí, překvapení

- napětí / překvapení ⇒ více zájmu
- tištný materiál ⇒ obtížné vzbudit zvědavost
- prostředí ve škole stále stejné ⇒ stereotyp ⇒ upadá zájem
⇒ změnit výukový materiál a metody
⇒ nahradit, doplnit, spojit s reálným světem a jazykem (internet, svět mimo třídu...)
⇒ studenti si nemusí ve škole hrát, ale musí vidět smysluplnost toho, co dělají, pak jsou ochotni dělat i věci méně záživné

Listování učebnic nebo učení?

- 1 učebnice za rok (je to závod??)
- třída 7A a 7B musí dělat to samé (proč??)
⇒ žádný čas na procvičování, extra materiál a zábavu
⇒ žádný čas na personalizaci
⇒ učitelé jsou stále pozadu

POZADU ZA ČÍM?? MÉNĚ JE VÍCE!!!

ZŠ - 7. třída, 45 minut = 4 cvičení na přítomný čas průběhový

Hodnocení hodiny

- nudné
- všechna cvičení podobná
- zaměření jen na učebnici
- žádný pohyb a akce, žádná zábava

Návrh na lepší postup

- udělat jen 2 cvičení, použít obrázky, aktivitu z internetu...
- zařadit pohyb, zábavnou aktivitu, která procvičí gramatiku a žáky zaujme

Současné nastavení RVP zhoršuje kvalitu vzdělávání v ČR (Zpráva ČŠI ze dne 12.12.2018)

- Např. v českém jazyce dosáhli všichni žáci očekávaných výstupů dle RVP pouze v 6,42 % škol a v matematice dokonce jen v 0,62 % škol, v dějepisu 2,6 % škol, v zeměpise 1,32 % škol nebo ve fyzice 1,25 % škol.
- Jedním z hlavních důvodů tohoto stavu je skutečnost, že rámcové vzdělávací programy jsou velmi předimenzovány a obsahují příliš velký objem povinného vzdělávacího obsahu. Učitelé ve školách stihnou příslušná témata s žáky pouze tzv. probrat, a to ještě s velkými časovými obtížemi. Prostor na prohlubování a rozvíjení učiva, aktivnější roli žáků nebo uplatňování aktivizujících forem a metod výuky (např. týmové řešení problému, badatelsky orientovaná výuka, experimentální činnosti apod.) už nezbývá.
- Předimenzovanost rámcových vzdělávacích programů spolu s vysokými počty žáků ve třídách však do značné míry nutí učitele vyučovat po většinu času pouze tzv. frontálně, protože jinak by všechna povinná vzdělávací témata nemohli stihnout pokrýt. Snaha učitelů zvládnout předimenzovaný obsah RVP tak vede k převaze takových forem práce, které ovšem nejsou za všech okolností těmi nejúčinnějšími.
- Učitelé ve třídách výrazně dominují a žáci jsou pak méně aktivní, výuku se nedaří individualizovat, ve vyučovacích hodinách nejsou cíleně rozvíjeny postoje a dovednosti žáků, dominantní je zaměření na znalosti.

Oldřich Botlík - Ještě že děti neučí mluvit škola!

Přednáška o tom, jak škola dětem znechutí výuku, protože jim předkládá fakta a pravdy a žádné poznávání nevyžaduje. Přednáška je taky o tom, jak ve škole chybí praxe, protože vše se odehrává v oblasti teorie zprostředkované učitelem.

Tradiční x kooperativní a pohyblivá třída

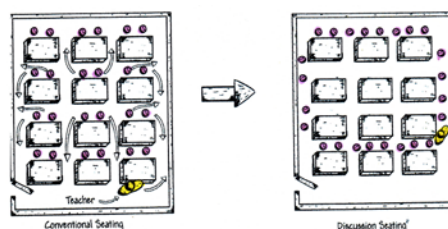
• Sed' tiše a poslouchej! • Neotáčej se! • Nemluv!	• Vstaňte a... • Utvořte skupinky a... • Chodte po třídě a...

Pohyb? Nic nového!

- „Pohyb a fyzická aktivita jsou důležitými faktory pro intelektuální rozvoj (M. Montessori, *The Secret of Childhood*, 1966)
- „Učení dětí můžeme rozvíjet hrou a fyzickými aktivitami...“ (James A. Levine, *Get up*, 2014)
- Stagnace těla ⇒ stagnace mozku

Kooperativní výuka + pohyb

- Studenti z lavic!
- Aktivity v lavici změnit – začlenit pohyb a spolupráci.
- Nábytek ve třídě by neměl předurčovat to, jak učíme.²

² Geoff Petty, *Teaching Today* (Oxford: Oxford University Press, 2014) 212.

PHENOMENON BASED LEARNING (Finsko) Kooperativní, projektová výuka, řešení problémů...

Kooperativní, projektová výuka, řešení problémů, začlenění pohybu...

Příklady

- **uzavřené páry**

Studenti pracují ve dvojicích, učitel monitoruje a vyžaduje později nějaké informace, čímž studenty motivuje, aby úkol splnili. Studenti nepředvádějí dialog/diskuzi před třídou!!!

- **proměnlivé páry**

Studenti se pohybují po třídě, dělají nějaký průzkum, ptají se ostatních studentů, sbírají informace... Učitel monitoruje nebo se aktivity účastní také, následuje diskuze o tom, co kdo zjistil. Není třeba se ptát každého, ale jen to zajímavé, překvapivé... - kvízy, průzkumy, bingo...

- **přemýšlej ⇒ pracuj v páru**

Někteří studenti (introverti) nechtějí hned pracovat v páru, ale potřebují chvíli, aby o úkolu přemýšleli sami. Teprve potom pracují v páru a sdílejí informace, poznatky.

- **skupina – poslechový trojúhelník**

Dva studenti plní úkol, např. o něčem diskutují, sdělují si informace... Třetí student je poslouchá, ptá se, pokud něčemu nerozumí. Hodnotí jejich výkon nebo shrne to, o čem mluvili, čím prokáže porozumění a schopnost sumarizovat.

- **sněhová koule**

Studenti pracují ve dvojicích nebo malých skupinách. Později se vytvoří větší skupiny a studenti dají dohromady všechny poznatky. Tak se může pracovat, až se spojí všichni studenti v celé třídě. Záleží samozřejmě na typu aktivity. Studenti jsou většinou ve skupině ochotnější pracovat na úkolu, který by sami obtížněji zvládali – např. rychlostní diktát, fakta z nějakého předmětu.

- **skupinový vyslanec**

Studenti pracují v malých skupinách, a v okamžiku kdy už vyčerpali svoje poznatky/názory vyšlou vyslance do jiné skupiny, čímž se diskuze obohacuje.

- **projektová práce**

Studenti zpracovávají téma z různých pohledů, měli by mít možnost volby, co nebo jak chtějí pracovat – kultura, témata z jiných předmětů.

- **obrázkové koláže**

Někdy zaměňované za projektovou práci (studenti udělají koláž na různá témata – naše město, seriály, které sledují, hudba, kterou poslouchám, moje rodina, moje koníčky...

- **řešení problémů**

Běžné problémy, problematické záležitosti, které nás obklopují, např. Šantovka Tower, proč se vylidňují města a jak tomu čelit, mají být obchody o svátcích zavřené nebo témata z různých předmětů.

- **brainstorming**

Příprava ve skupinách na jakékoli téma, včetně např. psaní esejů, slovní zásoba.

- **organizace, řazení, spojování, třídění, doplňování faktů**

Jakékoli téma

- **pantomima, drama**

Na procvičení časů, dialogů, historických událostí a postav, živočichů, rostlin...

- **role**

různé aktivity, ve kterých studenti vystupují za někoho jiného, mají jinou identitu a nemusí vyjadřovat svoje názory, což někdy studenti nechtějí, nebo už mají pocit, že všechno řekli. Např. téma jak vylepšit školu a každý dostane jinou roli (učitel, který chce víc peněz, žák, který chce lepší vybavení, rodič, který chce lepší jídelnu pro studenty...), nebo téma co postavit na volném místě někde ve městě, např. vedle Šantovky (další obchodní centrum, park, domov důchodců, parkoviště pro centrum...). Studenti musí argumentovat a obhájit svou roli.

- **skládanková metoda**

Studenti dostanou nějaký úkol, např. část textu, který mají později reprodukovat. Ten si pročtou a poté jdou do expertní skupiny, ve které mají všichni stejný text. Společně na něm pracují, lepší studenti mohou pomoci

slabším s porozuměním, slovní zásobou... Experti se pak vrátí do svých domovských skupin, kde ostatní s textem seznámí. Tato metoda je vhodná na reálie, články o různých zajímavostech. Nesmí jít o dlouhý text, který bychom rozstříhali na odstavce!! Ideální počet studentů v domovských skupinách 3 – 4. Např. Airbnb, Uber – historie, argumenty pro a argumenty proti – pak o všem v domovských skupinách diskutují. Studenti nesmí text číst, ale reprodukují ho, ideálně se ptají, co o jejich tématu ostatní ví, co si myslí...

- **metoda 4 a více rohů**

Učitel dá na 4 – 6 míst různé aktivity, které studenti postupně řeší. Důležité je, aby studenti měli volbu, tedy nemuseli řešit všechny úkoly, ale jen např. 2 – 3 podle vlastního zájmu a preferencí. Tato metoda je vhodná pro opakování, diskuze, krátké konverzace, zjišťování nových poznatků, které připraví učitel. Mnohá cvičení z učebnice se dají změnit na metodu 4 rohů, čímž zapojíme pohyb, můžeme změnit dvojice, ve kterých studenti pracují, aby měli možnost mluvit s někým jiným. Tím se zlepšuje atmosféra ve třídě.

- **zájmová výuková centra**

Jde o podobný princip jako u metody 4 rohů, ale tentokrát se jedná o komplexnější materiál, který studenti zpracovávají ve skupinkách. Opět je důležitá možnost volby. Metoda je vhodná na studium informací z kultury a jiných předmětů, jako např. historie, psychologie. Studenti si sami mohou říct, která témata by chtěli zpracovávat. Buď pro ně sami připravíme vhodný materiál, nebo umožníme použití mobilů a notebooků.

V oblasti cestování mohou mít různé typy ubytování, které zpracují z různých hledisek (výhody, nevýhody, problémy pro místní...) – airbnb, couchsurfing, karavany... Nebo zkoumají různé problémy autistického spektra + cokoli, co studenti studují v andragogice, žurnalistice.

- **round robin aneb kolečko odpovědí**

Při této metodě musí každý přispět ústně nebo písemně podle tématu, např. argumenty pro a proti, názory na nějaký problém... Ve skupině může být 1 asistent, který odpovědi zapisuje. Studenti se střídají v odpovědích, aby měl každý možnost se diskuze účastnit a slabší studenti nebyli vyloučeni.

- **diskuze v řadách / kolotoč**

Studenti sedí na židlích vedle sebe v řadách, aby každý měl naproti svého kolegu, jak je to např. u speed dating. Mají 1 – 3 minuty na to, aby něco prodiskutovali, zjistili. Pak se jeden student posune o židli dál a dělá stejnou aktivitu s jiným partnerem. Vhodné téma je např. hledání nejlepšího společníka na cesty a ideální je vyjít z reálného jazyka a situace, tedy z webu, kde se taková lidé navzájem hledají.

- **práce mimo školu**

Výborné pro tzv. CLIL neboli výuku poznatků z jiných předmětů v angličtině. Studenti mohou zpracovat téma z historie, architektury, hudby... Nebo může jít o všeobecná témata jako např. hudba a zábava v našem městě, kde se dobře najíte, kam rozhodně nechodit, která ulice je odpuzující a proč... - můžeme zahrnout historii, životní prostředí, sociální otázky, dopravní problémy...

Jigsaw (skládankové učení)

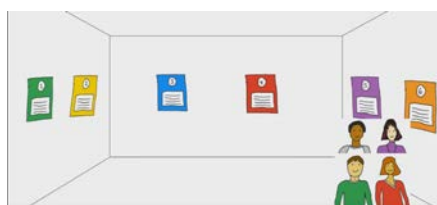
domovská ⇒ expertní ⇒ domovská skupina

Práce s textem = čtení, slovní zásoba, diskuze, shrnutí... = žáci projdou vším a látku se naučí, protože ji musí zprostředkovat ostatním.

Chat stations (metoda 4 a více rohů)

Vhodná pro diskusi, řešení problému, čtení...

Výhody a přínos kooperativní třídy a pohybu

- Pohyb a akce (únava x zvýšení zájmu)
- Opravdová spolupráce a komunikace
- Pozitivní vztahy ve třídě
- Přirozený transfer (dovednosti potřebné mimo učebnu)
- Více nezávislosti a zodpovědnosti
- Méně úzkosti a strachu
- Zažívání úspěchu

Pokud občas uděláme s žáky nějakou koláž, nejedná se o projektovou výuku, jen to tak vypadá.

Technologie

digitální domorodci a imigranti

- Nenadužívat a nepřeceňovat, ale nevyhýbat se použití moderních technologií
- Papírové učebnice nebo laptopy?
- Používat kdykoli je vhodné, žádoucí a motivující (info, fotky, aplikace...)

KDYSI	NYNÍ

Co zajímá teenagery? - Nic? To jistě není pravda

- Učebnice = málo zajímavého a provokativního materiálu
- Doplňte materiál v učebnici o to, co zajímá studenty – ať vám sami řeknou, co sledují na youtube, na jaké seriály se dívají. V tomto má výhodu učitel angličtiny oproti jiným jazykům, protože je z čeho vybírat.
- Učte pro reálný svět, spojte materiál ze třídy s tím, s čím se setkají v životě a práci. Neučte učebnici, vybírejte relevantní materiál, studenti opravdu nemusí znát všechno. Nezapomeňte na smysluplnost toho, co děláte.
- Nechte studenty, ať vám představí své oblíbené blogery a vlogery, seriály a programy (určitě je v nich něco, co můžete v hodinách využít) – oni musí být zodpovědní za své vzdělávání.
- Dejte studentům možnost volby, o čem budou mluvit, co zpracují...
- Poznatků je příliš moc, aby se dnešní studenti naučili všechno. Svět se změnil a naše výuka by to měla reflektovat.
- Využijte kooperativní výuky, zapomeňte na frontální výuku, ta nefunguje.

K zamyšlení a inspiraci

Čapek, Robert (2015). *Moderní didaktika*. Grada

Čapek, Robert (2017). *Líný učitel*. Raabe

Čapek, Robert (2020). *Uč jako umělec – Malá kniha o velkých vzdělávacích myšlenkách*. Jan Melvil Publishing

Feřtek, Tomáš (2015) *Co je nového ve vzdělávání*. Nová beseda

Nováčková, Jana (2008). *Respektovat a být respektován*. Spirála

Nováčková, Jana (2001). *Mýty ve vzdělání*. Spirála

Kasíková, Hana (2016). *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Portál

Sieglová, D. (2019) *Konec školní nudy. Didaktické metody pro 21. století*. Grada

<https://robertcapek.cz/blog/>

<https://video.aktualne.cz/dvtv/zrusil-poznamky-i-tresty-ucitel-ma-vychovavat-deti-jen-vedu/r~65658ec6d8d511e9858fac1f6b220ee8/>

<https://www.youtube.com/watch?v=OiG1ca12f7k&index=3&list=PLidchudxSXYa2vDwMS1qHEssZ8WiJYuth>

<https://www.novinky.cz/veda-skoly/488050-ramcove-vzdelavaci-programy-cekaji-zmeny-ministerstvo-odtajnilo-komise.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=1z2glZ8ApOQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=7cnxm-OatVs&t=69s>

<https://www.youtube.com/watch?v=0VSymMbMYHA>

<https://www.youtube.com/watch?v=wLBgdEDR0co>

<https://www.youtube.com/watch?v=e-xziXbbmw>

<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/ve-skolach-stale-vitezi-vyklady-a-biflovani/r~2cc0b292fa2e11e98776ac1f6b220ee8/>

<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/strategie-2030-ucit-jen-to-uzitecne-neodrikavat-chapat/r~c2f35300014f11ea9b40ac1f6b220ee8/v~sl:d620e7eae260b42040b3c4e9fd549f64/>

<https://www.eduzin.cz/trendy-ve-vzdelavani/chcete-mit-pocit-ze-se-ceske-skoly-zmenily-k-lepsimu-podivejte-se-film-tomase-skrdlanta-skola-demokracie/>